

України, шляхом розмежування всередині категорій «схиляння», «сприяння» і «доведення», із казуїстичним викладом диспозицій відповідних норм, в яких був би зазначений максимально повний перелік злочинних діянь, наслідками яких стало самогубство або спроба його вчинення, з встановленням покарання за вчинення кожного з них за принципом посилення його суворості, враховуючи і кваліфіковані види цих діянь.

Крім цього, вважаємо доцільним змінити назву статті з «Доведення до самогубства» на «Примушування до самогубства», об'єднавши всі форми суспільно-небезпечної поведінки, яка провокує самогубство, під родовим терміном «примушування», а також доповнити статтю 120 КК України приміткою, в якій подати понятійно-категоріальний апарат, що обслуговує це поняття і розробити відповідні дефініції.

Література

1. Про внесення зміни до статті 120 Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за сприяння вчиненню самогубства: Закон України №2292-VIII від 08.02.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2292-19>

2. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України №2 від 07.02.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>

3. Кримінальний кодекс України від 28.12.1960 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0006.html

4. Словник української мови: в 11 т. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Том 9, 1978.

5. Словник української мови: в 11 т. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Том 2, 1978.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав і свобод дітей: Проект Закону України №7020 від 08.08.2017 р. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2>

УДК 343.61:340.5(4)(043.2)

Сотула О. С., д.ю.н.,
Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна

ТЕРМІНИ «ЗАВІДОМІСТЬ» ТА «ДОСТОВІРНІСТЬ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Норма, передбачена пунктом 2 частини другої статті 115 КК України фактично містить в собі не одну, а дві обставини, що обтяжують умисне вбивство. Це, по-перше, вбивство малолітньої дитини, по-друге, вбивство жінки, яка завідомо для винного перебувала в стані вагітності [1].

Законодавець деяких країн (Білорусь, Грузія, Молдова) вимагає, щоб потерпілий завідомо для винного був малолітнім або неповнолітнім у момент посягання на його життя.

На сьогоднішній день відсутнє законодавче тлумачення поняття «завідомо для винного». Чи достатньо встановлення того факту, що винний вважав потерпілого малолітнім або неповнолітнім у силу яких-небудь причин (наприклад, оцінюючи вік потерпілого візуально) або необхідно встановити та довести, що винний достовірно знав про вік потерпілого, тобто його знання відповідали дійсності? У цьому питанні кримінально-правова наука має різні підходи. Суть розбіжностей серед науковців стосується ступеня достовірності знання винного про малолітство або неповноліття потерпілого. Одні вважають, що винний повинен точно знати про дану обставину. На думку інших, для кримінальної відповідальності за кваліфіковане вбивство досить допущення малолітства або неповноліття потерпілої особи [2, с. 336].

На наш погляд, кваліфікація дій винної особи за пунктом 2 частини другої статті 115 КК України можлива в тих випадках, коли винний знає, що потерпілий є малолітнім або неповнолітнім. Можливе знання про малолітство або неповноліття не дає підстав для подібної кваліфікації. У кримінальному законі ряду країн не випадково вживається поняття «завідомо для винного». Слово «завідоме» означає заздалегідь, наперед відоме, явне, неприховане [3, с. 50] для винного, а не з погляду на дійсність. Вища судова інстанція України вважає, що ознака малолітства наявна тоді, коли винний достовірно знав, що потерпілий є малолітнім, тобто замість використовуваного у багатьох кримінальних кодексах терміну «завідомо» судді використовують термін «достовірно».

З огляду на інститут суб'єктивного ставлення, який декларується доктриною українського кримінального права, не можна плутати поняття «завідомо» та «достовірно», оскільки в останньому понятті підкреслюється відповідність знань об'єктивній реальності, а в першому – суб'єктивна переконаність винного в наявності якого-небудь факту. Вживане у кримінальних кодексах поняття «завідомо для винного» означає лише, що винний повинен бути переконаний у тому, що потерпілий малолітній або неповнолітній. А якщо ні, то, незважаючи на наявність малолітства або неповноліття потерпілого, кваліфікація вчиненого за пунктом 2 частини другої статті 115 КК України може бути поставлена під сумнів. Тому пропонуємо ознаку малолітства у пункті 2 частини другої статті 115 КК України доповнити завідомістю для винного факту малолітства потерпілого.

Найчастіше винний, як і в представленому вище прикладі, достовірно знає про малолітство або неповноліття потерпілого. Однак, у деяких випадках, винний може помилятися щодо віку потерпілого. Суб'єктивно, у силу певних обставин, він може бути переконаний в тому, що

потерпілий старше чотирнадцяти років, а об'єктивно потерпілий виявився малолітнім. Або, навпаки, винний вважав жертву малолітньою, а вона не виявилася такою. У подібних випадках виникає питання: як кваліфікувати вчинене винним при його помилці щодо віку потерпілого?

Питання про фактичну помилку винного щодо віку та інших ознак потерпілого активно обговорюється серед вчених-правників. Так, існує позиція, що в основу кваліфікації діяння винної особи покладається спрямованість її дій. Винний припускається фактичної помилки, думаючи, що особа потерпілого має або не має тих якостей, які тягнуть для нього підвищену відповідальність за вбивство [2, с. 340].

На думку вченого Л.А. Андрєєвої, помилка особи щодо ознак потерпілого слід тлумачити на користь винного [4, с. 15]. На наш погляд, при подібному підході ігнорується спрямованість умислу винного на вчинення більш суспільно небезпечного злочину – кваліфікованого вбивства. Спрямованість умислу винного повинна обов'язково знайти своє відбиття в кримінально-правовій оцінці вчиненого ним.

Оцінюючи можливі варіанти кваліфікації діяння винного при фактичній помилці щодо віку потерпілого при вчиненні злочину, передбаченого пунктом 2 частини другої статті 115 КК України, вважаємо, що при вбивстві дитини, яку винний помилково вважав малолітньою, його діяння підлягає кваліфікації за сукупністю злочинів, передбачених частиною другою статті 15 і пунктом 2 частини другої статті 115 КК України та, залежно від обставин справи, за відповідною частиною статті 115 КК України. Така позиція підтримується більшістю вітчизняних авторів [5, с. 353].

Якщо ж винний помилково вважав, що потерпілий не є малолітнім, а фактично загиблий виявився таким, то в цьому випадку, на наш погляд, вчинене повинне кваліфікуватися за відсутності інших обтяжуючих обставин як просте вбивство (ч. 1 ст. 115 КК України). Не можна ставити у вину суб'єктові злочину обтяжуючу обставину, яка не охоплювалася його умислом.

Література

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 5 квітня 2001 р. №2341-III // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах / А.Н. Попов. – М.: Юридический центр Пресс, 2003. – 898 с.
3. Словник української мови: в 11 т. / голов. редкол.: Білодід І.К. [та ін.]). – К.: Наукова думка, 1970-1980. – Т. 3: 3. – 1972. – 744 с.
4. Андреева Л.А. Квалификация убийств, совершенных при отягчающих обстоятельствах: учебное пособие / Л.А. Андреева. – СПб.: Санкт-Петербургский юридический институт Генеральной прокуратуры РФ, 1998. – 56 с.

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [Бойко А.М., Брич Л.П., Дудоров О.О. та ін.]; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – [10-те вид., переробл. та доповн.]. – К.: ВД «Дакор», 2018. – 1360 с.

УДК 343(043.2)

Станкевич Ю. В., аспірант,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Дієвість правових приписів в юриспруденції як один з показових факторів розвитку правової держави та громадянського суспільства, по суті, можна віднести до цілей розбудови функціонуючої системи захисту прав і свобод людини у відповідних правовідносинах.

Необхідність створення в Україні ефективної системи охорони прав інтелектуальної власності викликана не лише вимогою часу, а й потребою реалізації правозахисної функції держави. Незалежною країна не може бути без економічного розвитку, а розвинута, незалежна економічна структура держави неможлива без політики захисту права інтелектуальної власності.

Проголошений Україною курс на інтеграцію до Європейського Союзу і вступ до Світової організації торгівлі потребує забезпечення захисту прав на об'єкти авторських і суміжних прав та об'єкти промислової власності на рівні, який існує в економічно розвинених країнах.

Ефективне здійснення людиною своїх прав і свобод, серед яких місце займає право на творчість, результати якої захищаються державою, є запорукою стабільного правового економічного розвитку країни.

Це у свою чергу призводить до порушення майнових, а також особистих немайнових прав інтелектуальної власності, що потребує свого наукового осмислення і розробки теоретичних засад для ефективного механізму запобігання таким порушенням, в тому числі кримінально-караним [1, с. 145].

На сучасному етапі розвитку країни та її правової системи виникла потреба в створенні окремого розділу у Кримінальному кодексі України, який має об'єднати кримінальні правопорушення у сфері інтелектуальної власності за об'єктом посягання.

Наукові здобутки у цій галузі зроблено рядом науковців, такими як: С.Я. Лиховою, П.П. Андрушком, П.С. Берзіним, В.Д. Гулкевичем, Л.М. Демидовою, М.І. Мельником, А.С. Нерсесяном, О.Е. Радутним, М.І. Хавронюком, В.Б. Харченком, Б.В. Здравомисловим.